

Anmeldelser

JEAN DORST: *The Migrations of Birds*. (476 sider, 131 fig. — Heinemann, London. Pris 50.- sh.

Dette er vel nok den bedste bog om fuglenes træk, der er kommet på markedet i de senere år. Den er en bearbejdelse af en fransk udgave fra 1956, der blev anmeldt her i tidsskriftet (DOFT 50, side 343). Hvad der her blev sagt af rosending, kunne med fuld retfærdighed gentages for denne bearbejdelse, der tager alt det nyeste med.

I de beskrivende kapitler behandles fugletrækket i Nordamerika, den palæarktiske region, den sydlige hemisfære og i intereuropæiske områder. Havfuglenes trækbevægelser har fået et helt kapitel, men det undrer, at vor Havterne til Sydishavet og Rødbenet til Kamtschatka ikke er nævnt. De mange forsøg over trækkets fysiologi, især dets igangsætning gives en udførlig omtale, og et stort kapitel er viet til de fremskridt indenfor orienteringsforskningen, der er gjort i de seneste år. Det er karakteristisk for bogen, at den bringer en mængde data, der ellers er let overset eller vanskeligt tilgængelige, men til gengæld mangler der også hist og her referencer (og citater), f. eks. synes kritikken af Matthews' solbue teori ikke tilstrækkelig repræsenteret, ej heller kritikken af Sauers eksperimenter med nattrækkende fugle. De zoogeografiske implikationer af fugletrækket er nok det svagest behandlede, f. eks. får man side 370—77 det indtryk, at alle Grønlands fugle med undtagelse af Stenpikkeren er indvandret fra Nordamerika, hvilket turde være en overdrivelse af Amerikas betydning.

Men tilbage står dog det faktum, at bogen sikkert er den bedste, nyere bog om fugletrækket.

A. N.

KAY W. PETERSEN: *Møde med dyr i naturen*. (160 sider, talrige fotografier, tegninger af NINA REHFELDT). Jul. Gjellerup 1962.

Der udgives et stort antal bøger til brug i undervisningen efter den nye skoleordning. Denne bog er en af bøgerne for supplerende læsning for realafdeling og 8.-9. klasse. Den består af en række artikler, der med nænsom hånd er forkortet eller omarbejdet, så de kan læses med udbytte af skoleelever på de pågældende trin. Artiklerne er taget efter allerede offentliggjorte artikler, enkelte er dog skrevet direkte til enten den svenske eller den danske udgave. Af fugleartikler kan nævnes: Der danses på engen om

brushøns, På fuglefjeldet, Strandskadens røde næb, Gåsebarnet Martina af K. Lorenz, Mosehornuglen, En trækdag ved Falsterbo, Med tranerne sydpå, hvor Landsvalen overvintrer og Da jeg gav mine ørne friheden. Alt i alt vel en tredjedel af bogen. De små indledninger er sobre, og forfatterne får fuld kredit for deres arbejde. Den eneste egentlige fejl er den, at Rolf Dirksen er blevet gjort til svensker, idet artiklen er taget efter den svenske oversættelse „Bevingade resenärer“ fra den tyske „Vogelvolk auf weiter Reise“. Det kan anføres som den eneste bebrejdelse, at man ikke er gået til originaludgaven efter artiklen.

Som almen smagsprøve på dyrelivets mangfoldighed kan bogen absolut anbefales for alle yngre ornitologer, der ikke må blive alt for esporede.

A. N.

K. CURRY-LINDAHL: *Contribution a l'etude des vertébrés terrestres en Afrique tropicale*. Fascicule 1. (331 sider, 136 fotos, 6 kort og et farvefotografi). — Institut des Parcs Nationaux et du Ruanda-Urundi, Bruxelles, 1961. — Pris: ikke angivet.

De fleste ekspeditionsberetninger fra troperne indeholder endeløse systematiske diskussioner om racer etc. I denne henseende adskiller Curry-Lindahls bog, hvoraf den her anmeldte kun omfatter ikke-spurvefuglene (foruden krybdyr, padder og pattedyr) sig på overraskende måde, idet den indeholder et væld af oplysninger af almen biologisk art. For den almene danske læser ligger dens værdi deri, at de overvintrende fugle, som vi kender herhjemme fra, får en udførlig omtale, især deres opholdssteder og opførsel på overvintringspladserne. Som eksempel på en morsom iagttagelse kan nævnes, at Curry-Lindahl har set, at den Alm. Præstekrave på ynglepladserne i Lapland *ikke* under sin fødesøgen vibrerer med foden, medens den gør det både under trækket i Vesteuropa og på overvintringsstederne. Dette tyder han derhen, at denne handling ikke er fuldstændig instinktiv, men hænger sammen med de fødeemner, der søges. En anden gang sås en Mudderklire, der blev forfulgt af en falk, *Falco biarmicus*. For at redde sig, kastede den sig på vandet og dykkede. Om end spredt, så gives der en stor fylde af interessante oplysninger om vore nordiske fugle, så alene af den grund må bogen betegnes som meget læseværdig.

A. N.

ELEANOR RICE PETTINGILL: Penguin Summer Cassell, London 1962. Pris: 25,- sh.

Fru Pettingill ledsagede sin mand på en pingvin-ekspedition til Falklandsøerne og beretter frisk og indtagende om oplevelser og skuffelser og lykkelige stunder med fuglene på disse barske øer. Ægteparrets rådgiver på øerne var mr. Cawkell, se ovenfor. Professor Pettingill skulle optage film til Walt Disneys serie True-Life Adventure og herom handler bogen. Fru Pettingill blev åbenbart efterhånden en grebet ornitholog og beretningerne om oplevelserne i Pingvin-kolonierne giver et glimrende billede af disse ejendommelige fugle. Beretningerne er samtidig krydret med personlige oplevelser som f. eks. en brækket arm på en øde ø uden nogen forbindelse med omverdenen.

I flere måneder opholdt ægteparret sig i hytter i eller ved pingvin-kolonierne, hvor fuglene var så frygtløse, at de legede mellem benene på det fotografiske stativ. De billeder, der ledsager teksten er taget af Prof. Pettingill, og er af den fremragende kvalitet, der skabes af de fleste af Walt Disneys medarbejdere.

A. N.

KENNETH WILLIAMSON: Identification for Ringers. 2. The Genus *Phylloscopus*. (86 pp., 4 fotogr. tavler, 1 farvetavle, 1 tekstfigur og 3 tabeller). — British Trust for Ornithology, Oxford 1962. Pris: 7 sh.

Denne bog er andet og mere end en bestemmelsesbog over løvsangere i hånden. Den er samtidig et selvstændigt videnskabeligt værk, bygget på intensive studier af samtlige arter i slægten undtagen et par tropiske former. Overalt kommer der en personlig videnskabelig vurdering frem i arrangementet af de enkelte arter, en vurdering, der ofte er i strid med øvrige autoriteters. Det skyldes imidlertid ikke Williamsons mindre kyndighed. Slægten *Phylloscopus* hører til de sværeste i fugleverdenen at sætte i system, og det er grunden til kontroverserne. I adskillige tilfælde forekommer Williamsons stilling at passe bedre i et naturligt system, men der er enkeltheder, som kun special-systematikeren har glæde af.

Bogens største fortjeneste er, at den i et lille nemt format samler alt, hvad en ringmærker bør kunne slå op, når han står med en løvsangerart i hånden. De er svære at bestemme, men denne nøgle letter arbejdet og øger chancerne for, at de sjældenheder, der givetvis nu og da dukker op, vil blive rigtig bestemt. Men det kan ikke nytte at begynde at bruge

bogen uden et solidt kendskab til fjerdragten, især svingfjerenes numerering etc. Der gives også oplysninger om udbredelse og om biotoper — hvor de er kendt — så bogen kan benyttes overalt i de tempererede områder. Bogen bør være obligatorisk udstyr for alle, der ringmærker løvsangere.

A. N.

KARL HEINZ MOLL: Der Fischadler (*Pandion h. haliaëtus*). Die neue Brehm-Bücherei 308. (95 pp., 58 fig.) — A. ZIEMSEN, Wittenberg Lutherstadt 1962. Pris: DM 5,40.

Forf. har arbejdet med Fiskeørne i 15 år, og han har her givet en grundig og nøgtern fremstilling, som foruden på egne iagttagelser støttes på omfattende litteraturstudier og korrespondancer. Bogens plan er overskuelig og let tilgængelig. Teksten starter med beskrivelse af udseende og anatomiske ejendommeligheder, fældning, aldersforhold og udbredelse. Derefter behandles bestandtæthed og forhold på redepladsen fra fuglenes ankomst til deres afrejse; småfugle, som er truffet ynglende i de store fiskeørnereder er ikke glemt. Endvidere omtales vandringer, næringsbiologi, fjender og fredning. Til slut findes et afsnit med nogle iagttagelser over fiskeørne i fangenskab og en god bibliografi. Bogen er rigt illustreret, hovedsagelig med udmærkede fotografier, endvidere med et par kort og nogle særdeles instruktive tegninger.

LØPP.

MICHAEL LISTER: A Bird and its Bush. (142 pp., 8 dobbelte sorttavler, 16 tekstfigurer.) — Phoenix House, London 1962. Pris: 16 sh.

En udlænding vil måske tro, at bogen handler om småfugle i buske, og hvordan man lærer dem at kende; det er ikke tilfældet. Den er en vejledning for ikke at sige lærebog i almen økologi for ornithologer. 2 afsnit, om henholdsvis klimatologi og britiske planter og plantesamfund, findes også i forf.s "Reference Book" (se ovenfor). I de øvrige kapitler omtales grundlæggende zoogeografiske og økologiske inddelinger, geologi og terrænformer, vegetation i almindelighed, fuglenes forhold til hinanden og til andre dyr; endelig findes en god oversigt over forskellige landskabstyper, som W. B. YAPP desuden klassificerer og kendetegner på fortrinlig måde i et særligt tillæg. En bibliografi på 9 sider og gode sagregistre afslutter dette udmærkede arbejde.

LØPP.

EDWARD J. BOOSEY: *Foreign Bird Keeping. A complete guide to breeding and management.* (384 pp., 24 farvetavler, talrige tekstfigurer.) — Ilife Books Ltd., London 1962. Pris: 70 sh.

1. udgave af denne smukke bog om eksotiske fangenskabsfugle er anmeldt i D. O. F. T., 51, 1957, p. 80; den var 42 sider mindre og 7 sh. billigere end den forliggende udgave. Denne har hist og her tilføjelser i teksten; nye former er indskudt, og navnlig er materialet af sort-hvide fotografier forøget. Farvebillederne er de samme som i 1. udgave. Der er en del forståelige omplaceringer i deres rækkefølge; men samtidig er de berøvet registerhensvisninger. Dette er en følelig mangel, som formentlig skyldes forlæggeren, næppe forf. eller hans medhjælper ALEC BROOKSBANK, som er mester for mange gode farvefotografier på 23 af tavlerne. I tekstordningen har man fastholdt den triste skik at omtale arterne i alfabetisk rækkefølge efter de engelske betegnelser i stedet for at anvende en systematisk gruppering efter familier og slægter. Dette vilde have lettet bogens brug for ikke-engelske læsere; men der findes et godt sagregister over videnskabelige betegnelser.

LØPP.

DAVID ARMITAGE BANNERMAN: *The Birds of the British Isles. Illustrated by GEORGE E. LODGE.* Vol. 11. (368 pp., 32 farvetavler. Ill.) — OLIVER & BOYD, Edinburgh & London 1962. Pris: 63 sh.

Dette bind slutter sig smukt til de øvrige i rækken (sml. D. O. F. T., 56, 1962, p. 143 ff.). Det omhandler Ørkenløbere, Triel, Trapper, Trane og Mågefamilien. Også her findes enkelte bidrag fra andre forfattere om emner, disse specielt har kendskab til. Nordsøpopulationen af Sølvmågen kaldes *Larus argentatus argenteus*. Dette er tidligere berørt her i landet (sml. f. eks. LØPPENTHIN: Fortegnelse over Danmarks Fugle, 1946, p. 105); men ved den lejlighed fandtes ikke tilstrækkelig grund til at drage dette (BOIE-)BREHM'ske navn frem for de vestjyske ynglefugles vedkommende.

LØPP.

ALFRED WILLY BOBACK: *Unsere Wildenten.* 2. ergänzte Auflage. Die neue Brehm-Bücherei 131. (113 pp., 48 fig.) — A. ZIEMSEN, Wittenberg Lutherstadt 1962. Pris: DM 5,20.

1. udgave af denne udmærkede lille bog ud-

kom 1954, og der kan henvises til anmeldelsen af denne (D. O. F. T., 49, 1955, p. 196). Bogens pris er steget næsten 40 %.

LØPP.

SVERIGES RADIO: *Radioens fågelskivor, RFEP 201—25.* Pris: Sv. kr. 10,-.

I et udvalg på foreløbig 25 plader (der er planlagt 30 ialt) bringer den svenske radio i sin nye EP-serie optagelser af ikke mindre end 164 arter — et materiale, som alene ved sin størrelse er noget af en guldgrube for den, der stemmemæssigt ønsker at være velorienteret m. h. t. de skandinaviske arter.

De enkelte optagelsers kvalitet svinger stærkt og dækker hele området fra det absolut fremragende til det meget middelmådige. Kritikken gælder i de fleste tilfælde den tekniske kvalitet — indspilningerne er i en del tilfælde overstyrrede, og følgen af dette er en uren gengivelse (skratten).

Ved vadefugleoptagelserne retter kritikken sig mod noget andet. Der lytter man i flere tilfælde forgæves efter en så vigtig stemmeytring som flugtkaldet (fx. hos Tinksmed, Mudderklire og Ryle).

Og mens vi er ved *repertoirevalget*, så må man i en sådan samling plader forvente, at de individer, hvis stemmer man indspiller, repræsenterer artens gængse form. (Samlingen har vel først og fremmest pædagogisk sigte). Dette er ikke altid tilfældet. Bl. a. er den indspillede Gulbug en fantastisk fin imitator med et „unaturlig“ stort repertoire; den indspillede Kær-sanger er så til gengæld en yderst sløj sanger med meget få imitationer.

Endelig forekommer sammensætningen af pladerne noget tilfældig. Arter, som rent sangmæssigt er nært beslægtede, findes som regel på hver sin plade — også selv om de forekommer på samme biotop. Om nogen form for pædagogisk tilrettelægning er der altså ikke tale.

De forskellige fejl og irritationsmomenter, serien er behæftet med, må dog ikke forstyrre hovedindtrykket: en meget værdifuld samling plader, der dækker — eller i hvert fald kommer til det — de skandinaviske arter på en sådan måde, at næsten alle de fugle, man med nogenlunde rimelig chance kan forvente en stemmeytring fra, foreligger optaget.

Når en del af optagelserne er kritiseret ret stærkt, må det også nævnes, at teknikken andre steder fejrer sande triumfer og giver os optagelser af en vidunderlig skønhed og stemning (fx. ved Sortstrubet Lom, Natugle, Edderfugl, Sortspætte og Dobbeltbekkasin).

BENNY GENSBOEL.

A. J. BERGER: *Bird Study*. — Wiley, New York, 1961. Pris \$ 8,25.

Forfatteren har den anskuelse, at en lærer aldrig må undervurdere sine elevens evner (Fra forordet). Efter som bogen er tænkt som lærebog for et semesters kursus for "liberal arts students", er der sikkert større chance for, at han overvurderer evnerne. Den ornitologiske viden, der lægges for dagen, vil tilfredsstille selv den fremskredne amatør.

Artikler om fuglenes ydre og indre anatomi, feltkendetegn og systematik går hånd i hånd med kapitler om træk, opførsel, sang, parringspil og redebygning, æg og unger og om fredning og bevaring af biotoper. Der afsluttes med en fyldig litteraturfortegnelse til hvert enkelt kapitel. En anke kan anføres: bogen er for amerikansk og tager ikke nok hensyn til europæisk litteratur. Et sted direkte efterlyses undersøgelser over ægrulning og æggenkendelse hos træboende fugle, skønt dr. POULSENS disputats (1953) indeholder adskillige. At de omtalte fugle er amerikanske er der mindre at sige til.

Et læseværdigt kapitel er det sidste om systematik. Her sættes den gåen ud i subtiliteter, der hersker hos mange taxonome, grundigt på plads, og det er tydeligt, at forf. nærer en indgroet mistillid til systematikere. Der anføres et citat efter Stresemann, der har udtalt: I mange tilfælde er systematikeren tvunget til at stole på sin intuition og sit mod ved anbringelsen af en afvigende spurvefugl i systemet. Og forf. føjer til, at de der har brugt deres intuition meget sjældent anfører den som bevis for deres stillingtagen i afhandlingen.

Det er ganske evident, at han ønsker at få folk ind på at kaste sig over andre grene af ornitologien end systematikken, f. eks. opførsel, sang, krav til omgivelserne, bestandssvingninger etc. Og ikke mindst over anatomen, der skulle være det egentlige grundlag for den systematik, vi bruger i dag, men som er sørgeligt forsømt.

A. N.

W. B. YAPP: *Birds and Woods*. (308 pp., 24 fig., talrige vignetter, 15 tavler og 18 tabeller). — Oxford University Press, London. Pris: 35 sh.

Denne bog fortjener en længere anmeldelse, end den kan få her. Forf. er kendt for en lærebog i fysiologi, der også benyttes ved Københavns Universitet, men i sin fritid må han have udført et kæmpemæssigt arbejde. Hovedparten af bogen udgøres af selvstændige iagttagelser, der overalt suppleres med relevante eksempler fra litteraturen. På trods af titlen

er den højvidenskabelig og samtidig letlæst. Hensigten med bogen er at give en fremstilling af de forskellige skovtyper, deres fuglefauna og de enkelte fuglearters forhold til omgivelserne, til hinanden og til de forandringer, som tilvejebringes af naturen eller mennesket. Først redegøres for de engelske skovtyper (der jo ligner de danske meget) og dernæst gennemgås fuglene i esgeskov, fuglene i anden løvfældende skov (birk, el, ask, bøg), fuglene i nåleskov og i lunde og småskove. Et kapitel beskriver, hvorledes fuglesamfund følger efter hinanden under opvæksten af en skov, og tre kapitler omhandler fuglesamfundenes indbyrdes relationer: føde, ynglecycklus og generelt. Disse kapitler er vel nok de interessanteste om noget skal fremhæves. Der afsluttes med kapitler om udbredelse og den engelske skovfuglefaunas oprindelse og udvikling, en systematisk liste, litteraturfortegnelse og et fyldigt index.

Det bedste ved bogen er vel nok det forhold, at man gang på gang under læsningen får denne følelse af: gak du ud og gør ligeså! Der opkastes så mange problemer og vises så mange morsomme ting, at man må ønske bogen en vid udbredelse blandt danske ornitologer.

A. N.

M. B. R. CAWKELL, D. H. MALING, and E. M. GAWKELL: *The Falkland Islands*. — Macmillan & Co. Ltd. London 1960. Pris: 18,- sh.

På mange måder ligner Falklandsøerne øer i Nordatlanten som Færøerne og Island. På den tid, da hvalfangsten i Sydhavet blev drevet fra land, havde Falklandsøerne en blomstringstid, men senere har de indstillet sig på landbrug, kvæg- og fåreavl etc. Hvor de nordlige Atlanterhavsoer huser millioner af alkefugle, findes der tilsvarende antal pingviner på Falklandsøerne. I tidligere tid var antallet langt større end nu, men fuglene blev dræbt i millionvis (i 1857 blev der af fire skonnerter tilsammen dræbt en halv million Rockopper pingviner). Kongepingvinen blev helt udryddet, men er glædeligvis vendt tilbage til en gammel yngleplads i 1945. Det sidste kapitel i denne bog beretter om mange andre interessante træk fra fuglelivet på disse øde og barske øer, hvor mennesket udnytter næsten alle fuglene eller deres æg i husholdningen. Der findes vingeløse ænder, skarver, stormfugle og mange andre og Mr. Cawkells afsnit giver et dybtgående, men alligevel hurtigt indblik i en ejendommelig fuglefauna. Bogens øvrige afsnit, der væsentlig omhandler historie er også i høj grad læseværdige.

A. N.